August 2010

<u>støtte til og anerkendelse af udsendte soldater,</u>

<u>pårørende og veteraner</u>

Tiltag over for udsendte soldater og veteraner

- Allerede inden en soldat udsendes, udpeges der en kontaktofficer ved soldatens tjenestested. Kontaktofficeren er bindeled mellem forsvaret og de pårørende både før, under og efter udsendelsen – også ved tilskadekomst og dødsfald. Kontaktofficeren er typisk de pårørendes indgangsvinkel til resten af forsvarets støttetilbud og kan kontaktes døgnet rundt. Kontaktofficeren arrangerer bl.a. pårørendearrangementer før, under og efter udsendelsen.
- Såfremt en soldat kommer hjem fra missionsområdet før tid, vil kontaktofficeren være til rådighed for veteranen og de pårørende. Kontaktofficeren kan bl.a. være behjælpelig med transport efter behov og kontakt til forsvarets øvrige tilbud om støtte, samt almindelig rådgivning og opfølgning i forhold til midlertidigt eller permanent ophold i Danmark.
- Alle soldater, der bliver hjemsendt før tid, bliver indkaldt til samtale af Forsvarets socialrådgivere. Ved denne samtale afdækkes soldatens psykosociale situation og der henvises til Forsvarets psykologer eller andre hjælpeforanstaltninger, såfremt der er behov herfor.
- Alt personel orienteres før udsendelsen om kriseforebyggende foranstaltninger, evt. reaktioner ved psykiske belastninger og mulige værktøjer herimod. Orienteringerne forestås af tjenestestedets lokale socialrådgivere.
- Chefer og førere uddannes ved forsvarets psykologer i forebyggelse og håndtering af belastende hændelser, bl.a. under den generelle føreruddannelse og under chefkursus. Under den missionsforberedende uddannelse gennemføres uddannelse af gruppe- og delingsførere og sanitetspersonale. Endvidere orienteres soldaterne omkring hjælp til selvhjælp samt kammeratstøtte.
- Kontaktpsykologer fra forsvaret tilknyttes enheden. Kontaktpsykologerne arbejder tæt sammen med chefer i missionsområdet, den udsendte feltpræst og læge. Lægen og feltpræsten kan sammen med cheferne yde støtte i missionsområdet.
- Ved alvorlige hændelser sendes forsvarets krisepsykologer til missionsområdet. Desuden foretager psykologerne "battlemind debriefinger" i Afghanistan for kampsoldater og andre soldater ved behov.
- Før hjemtagningen og under afviklingen orienteres veteranerne generelt om mulige efterreaktioner og mulighederne for støtte.
- Ultimo 2008 startede et pilotprojekt med "Akklimatisering og Reintegration" for veteraner fra den hjemvendte kampunderafdeling fra Afghanistan (fra Hærens reaktionsstyrkeuddannelse - HRU). I det pilotprojekt forblev kompagniet samlet i en 3

HOLMENS KANAL 42 | TELEFON: 33 92 33 20 | MAIL: FMN@FMN.DK | CVR: 25-77-56-35
1060 KØBENHAVN K | TELEFAX: 33 32 06 55 | WEB: WWW.FMN.DK | EAN: 5798000201200

måneders periode, hvorved veteranerne havde mulighed for langsomt at bearbejde oplevelserne med ligestillede (den psykologiske del af dette projekt kaldes "Fra Battlemind til Homemind"), samt at vænne sig til overgangen til en civil tilværelse igen. Veteranerne fik endvidere gennem projektet mulighed for at afdække egne kompetencer og på baggrund af disse søge et civilt job, en uddannelse eller en stilling i forsvaret, før enheden blev opløst. Ordningen er fortsat for efterfølgende hold, og er løbende blevet udvidet til også at omfatte HRU-soldater fra andre dele af holdet, der vender hjem fra Afghanistan. Ordningen er nu blevet gjort permanent og gennemføres ved flere af landets regimenter.

- Udsendte fra hårde missioner er efter hjemkomsten til Danmark forpligtede til at deltage i en samtale med en psykolog for at afklare umiddelbart støttebehov. For nogen afvikles samtaler i forbindelse med afviklingen af holdet, for andre i forbindelse med reintegrationsforløbene.
- 3 mdr. efter hjemkomst samles de udsendte enheder med henblik på socialt samvær, information og opfølgning. Deltagelse er pligtig for tjenestegørende veteraner og frivillig for hjemsendte veteraner.
- 6 mdr. efter hjemkomst udsendes spørgeskema til alle udsendte om oplevelser og reaktioner. Psykologerne retter henvendelse til veteraner, der viser indikationer på støttebehov (med mindre veteranen aktivt frabeder sig at blive kontaktet).
- For hårdt belastede missioner, afholdes der 7 mdr. efter hjemkomst et arrangement som et supplement til det obligatoriske 3 mdr. arrangement. Deltagelse er pligtig for tjenestegørende veteraner og frivillig for hjemsendte veteraner.
- Forsvaret tilbyder psykologbistand til alle ansatte, som under en international mission har været udsat for traumatiserende hændelser eller har problemer med at tilpasse sig igen efter en udsendelse. Der kan ligeledes ydes hjælp til evt. parforholdsproblemer, der er opstået som følge af udsendelse. Der er ingen "forældelsesfrist" for henvendelser på baggrund af oplevelser under en udsendelse.
- Forsvarets psykologer kan kontaktes i daglig arbejdstid på telefon 39 15 19 00 og på udvalgte tidsrum aften, weekends og helligdage via telefon 40 78 77 30. Derudover kan der søges råd og vejledning ved forsvarets psykologer direkte via internetportalen www.forsvaretspsykologer.dk.
  På internetportalen er der tillige adgang til en email-rådgivning, hvor man kan være anonym, hvis man ønsker det. Veteraner kan efter en samtale med en af forsvarets psykologer blive henvist til en netværkspsykolog i lokalområdet, hvor veteranen bor.
- Der kan både før, under og efter udsendelsen søges støtte, rådgivning og vejledning hos forsvarets socialrådgivere, der er placeret på lokale tjenestesteder, og som kan kontaktes direkte i dagtimerne. Derudover kan der etableres kontakt til en af forsvarets socialrådgivere via "Pårørendetelefonen" (72 16 18 18), der er åben alle ugens aftener fra 19-22 og på hverdage i dagtimerne fra 8-15.
- "Kammeratstøtteordningen" i regi af den danske internationale veteranorganisation "De blå baretter" muliggør, at veteranerne kan tale med ligesindede via telefonlinje, e-mail og samvær i øvrigt.
- Pjecerne "Når du udsendes", "Mens I er væk fra hinanden" og "Når du kommer hjem" gives til alle.

Tiltag over for pårørende

- De pårørende støttes af kontaktofficeren som beskrevet under "tiltag over for den udsendte".
- I forbindelse med udsendelse af enheder afholder tjenestestedet en række orienteringer om den forestående mission og de forhold, man som pårørende skal være opmærksom på. Disse orienteringer er forankret ved tjenestestedets kontaktofficer og omfatter som minimum:
  1. "Pårørendearrangement før udsendelse", som afholdes ca. 2 måneder før enheden udsendes. Her møder de pårørende tjenestestedets kontaktofficer, som giver en orientering om kontaktofficerens rolle. Ved dette arrangement orienteres de pårørende endvidere om psykiske reaktioner, støttemuligheder, familienetværk og kontaktmuligheder. Under "Kammeratstøtteordningen" er der etableret "Familienetværket", som er et netværk for pårørende til udsendte – under arrangementet søges det at danne et sådant netværk. Pjecerne "Når du sendes ud" og "Mens I er væk fra hinanden" uddeles under arrangementet, ligesom børnefamilier også får børnebogen "Min far er soldat". En del andre skriftlige materialer vil være til rådighed, herunder et særligt informationsmateriale om børn og unge til udsendte, møntet på børn, unge og deres omgangskreds. Det drejer sig om hæfterne "Ungt bagland", "Børnene i baglandet" og "Professionel i baglandet", der er udviklet af forsvarets psykologer. Endvidere har forsvaret udgivet scrap- og opgavebogen "Missionen går til…", hvor familien gennem arbejdet med bogen kan få ideer til, hvordan de kan hjælpe og støtte hinanden i forhold til udsendelsen.
  2. Udsendelsesparade. Pårørende inviteres til overværelse af paraden.
  3. "Midtvejsarrangement for pårørende", som afholdes midtvejs i udsendelsesforløbet. Under dette arrangement vil der normalt være deltagelse af en repræsentant for den udsendte enhed. Ved udsendelser af kortere varighed end 6 måneder, kan dette arrangement blive undladt.
  4. "Pårørendearrangement i forbindelse med hjemkomst", som afholdes umiddelbart før eller i forbindelse med, at enheden kommer hjem.
  5. Hjemkomst til lufthavn/havn, hvor en repræsentant for Chefen for Hærens Operative Kommando byder velkommen hjem.
  6. Hjemkomstparade. Pårørende inviteres til at overvære paraden.
- Soldater der udsendes som enkeltpersoner (fx i regi af FN) følger et særligt hjemkomstprogram og tilknyttes tjenestestedets kontaktofficer på lige fod med soldater, der udsendes med enheder. Samme forhold gør sig gældende for personel, der ikke udsendes samtidig med den øvrige styrke. Ovennævnte arrangementer for pårørende kan i visse tilfælde bortfalde for dette personel, men kontaktofficeren på tjenestestedet tilsikrer i hvert enkelt tilfælde, at de pårørende er orienteret om forsvarets tilbud.
- De pårørende kan, ud over at anvende den tilknyttede kontaktofficer, finde relevant information om alle forsvarets tilbud om rådgivning og støtte samt diverse pjecer og foldere på "Pårørendeportalen" (www.forsvaret.dk/paarorendeportalen). Via "Pårørendetelefonen" (72 16 18 18) kan de ved et opkald komme i kontakt med en

socialrådgiver fra forsvaret, der kan hjælpe med rådgivning, og evt. guide den pågældende videre til et af forsvarets øvrige støttetilbud. Familien kan fx støttes med socialrådgiverbistand eller psykologhjælp fra forsvaret (bl.a. via www.forsvaretspsykologer.dk).

- August 2009 blev der iværksat et pilotprojekt vedrørende støttegrupper for børn eller mindre søskende af tidligere, nuværende og kommende udsendte. Forsøgsvis blev der oprettet støttegrupper på kasernerne i Holstebro, Varde og Høvelte. I hver gruppe indgik børn i alderen 8-14 år samt 2 af forsvarets socialrådgivere.
- Når veteranen er kommet hjem kan han/hun eller dennes pårørende til enhver tid rette henvendelse til tjenestestedets kontaktofficer, såfremt der måtte være behov for yderligere støtte.

Økonomisk tryghed

- Ved hjemkomsten orienteres om job- og uddannelsesmuligheder. Der er tillige mulighed for personlige enkeltkonsultationer ved job- og uddannelsesrådgiveren. Nogle får fast ansættelse i forsvaret.
- Hvis den ansatte får fysiske eller psykiske skader og rammes af nedsat arbejdsevne, vil forsvaret gøre en stor indsats for at placere den enkelte i en relevant stilling, som den ansatte kan varetage.
- Forsvaret tilbyder bl.a. omskoling og efteruddannelse, så den sårede kan få en god og meningsfuld tilværelse i forsvaret efterfølgende – måske som soldat, måske som civil.
- Økonomisk er forsvarets personel omfattet af Lov om arbejdsskadesikring, der dækker arbejdsskader. Herudover er personel i internationale operationer bl.a. omfattet af forsvarets særlige erstatnings- og godtgørelsesordning samt fritidsulykkesforsikring. Erstatnings- og godtgørelsesbeløbene blev fordoblet pr. 1. maj 2007, således at de i dag udgør 3.653.500 kr. ved en méngrad på 100 %, 2.436.000 kr. ved tab af forsørger og 1.216.500 kr. ved tab af ikke-forsørger (erstatning til boet).
- Erstatningssatserne for dødsfald og tilskadekomst under eller som følge af den udsendtes tjeneste omfatter også fritiden i forbindelse med opholdet, også når dødsfald skyldes en naturlig død.
- Udsendte, der bliver repatrieret som følge af sygdom eller tilskadekomst forårsaget af tjenesten, opretholder det udetillægslignende tillæg indtil det tidspunkt, hvor den repatrierede planlagt skulle være hjemroteret. Såfremt repatrieringen sker på grund af anden sygdom eller som følge af graviditet, oppebæres tillægget i 90 kalenderdage – dog maksimalt til det tidspunkt, hvor den repatrierede planlagt skulle være hjemroteret. Ved repatriering af andre årsager udbetales tillægget til og med dagen for ankomsten til Danmark.

Markering og anerkendelse af indsatsen

- Regeringen har nedsat en komité, der skal sætte rammerne for et monument, hvor deltagere i internationale missioner kan blive mindet og hædret.
- Regeringen har i 2009 indført den 5. september som officiel flagdag for Danmarks udsendte. På den første flagdag i 2009 blev der gennemført en officiel højtideligholdelse,

som blandt andet indebar en mindegudstjeneste for omkomne udsendte i Holmens Kirke samt en parade og reception for årets veteraner på Christiansborg. Det er planen, at der også fremover skal være en officiel højtideligholdelse på flagdagen for Danmarks udsendte.

- Der bliver nedsat en arbejdsgruppe med det formål at udarbejde forslag til en officiel dansk veteranpolitik, som skal foreligge medio 2010. Arbejdsgruppen forankres i Forsvarsministeriet.

Koordination af indsatsen

- Forsvarsministeriet har nedsat en gruppe ("veterangruppen"), der skal sørge for, at støtten til udsendte soldater, veteraner og deres pårørende koordineres bedst muligt.
- Forsvaret yder gennem tjenestestedets kontaktofficer den ansatte og de nærmeste pårørende størst mulig hjælp ved tilskadekomst i tjenesten. Kontaktofficeren koordinerer forsvarets støtte til tilskadekomne og sårede veteraner samt deres pårørende, ligesom kontaktofficeren vil blive tilknyttet de nærmeste pårørende, såfremt en soldat omkommer under international tjeneste.
- Såfremt en veteran såres eller kommer alvorligt til skade med alvorlige mén til følge, kan forsvarets kontaktofficerer, og dermed den tilskadekomne veteran, støttes af forsvarets rehabiliteringsenhed. Enheden har til formål at sikre den varigt skadede medarbejder de bedst mulige vilkår for at kunne leve et fuldgyldigt liv, på trods af sin funktionsnedsættelse, herunder omstille tilskadekomne veteraner fra hidtidig jobfunktion til ny jobfunktion.
- Tilskadekomne og sårede veteraner behandles medicinsk i det offentlige sygehusvæsen. Rigshospitalet er det primære modtagesygehus, da forsvaret har ønsket at oparbejde en høj grad af rutine og ekspertise ved modtagelse og behandling af syge og sårede. Ved behandling i det offentlige sygehusvæsen vil kontaktofficeren og den fra forsvaret tilknyttede kontaktlæge først og fremmest selv være til stede, og samtidigt sørge for, at nærmeste pårørende er til stede, når veteranen ankommer fra missionsområdet (hvis ønsket). Kontaktofficeren vil herefter støtte veteranen og de nærmeste pårørende efter behov og inddrage relevante samarbejdspartnere fra det øvrige forsvar (fx kontaktlæge, socialrådgiver, psykolog, job- og uddannelseskonsulent og rehabiliteringsenheden).